

Με φόντο την κρίση των subprimes και τα πακέτα διάσωσης των τραπεζών, το «Σάνσετ Παρκ» του Πολ Οστερ (ο οποίος έρχεται στην Ελλάδα) εμβαθύνει στις ζωές νέων ανθρώπων που αναζητούν μια θέση στον ήλιο ή, τουλάχιστον, στο δειλινό μιας εποχής

Η μηχανική της πραγματικότητας

ΓΡΑΦΕΙ Ο
ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΔΗΣ

Ο Πολ Οστερ είναι μια περίπτωση Γούντι Αλεν. Από τους καλλιτέχνες που είναι πιο αποδεκτοί στην Ευρώπη παρά στην Αμερική. Ισως γιατί ο «μεταμοντερνισμός» του δεν είναι «βαρύς», «καθολικός», τύπου Τόμας Πίντσον ή Ντέιβιντ Φόστερ Ουάλας, αλλά πιο «κομψός», πιο «ραφινάτος», πιο «ευρωπαϊκός».

Η πρώτη του έξοδος στη λογοτεχνία (προηγήθηκαν μεταφράσεις γάλλων ποι-

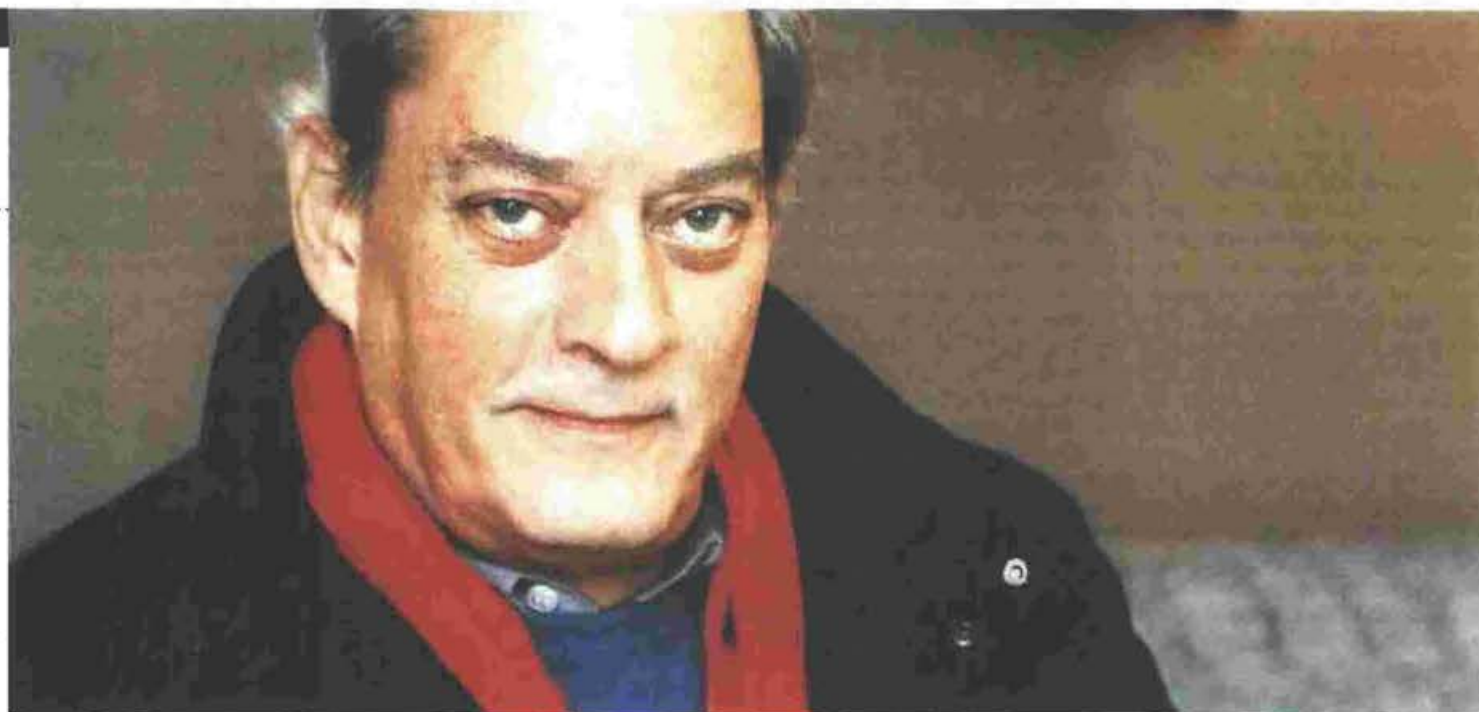
Στο βιβλίο ο Οστερ μοιάζει να καταπατά – επίτηδες φυσικά – μία βασική σταθερά του μυθιστορήματος: το περίφημο «show, don't tell»

τών, ενώ ο ίδιος δεν είχε χρήματα ούτε και για τα βασικά, έπειτα από δεκάδες απορρίψεις χειρογράφων του από εκδοτικούς οίκους) έγινε με την περίφημη τριλογία της Νέας Υόρκης – που επανακυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά από τις εκδ. Μεταίχμιο.

Εκτοτε, ο Πολ Οστερ ακολουθεί έναν εντελώς προσωπικό δρόμο στα αμερικανικά γράμματα. Στα βιβλία του πειραματίζεται σταθερά με την ίδια τη δομή της αφήγησης φτάνοντας πολλές φορές στα άκρα. Δεν διστάζει να κάνει αφάνταστα τολμηρά πράγματα, όπως σε μια περίπτωση όπου στο μέσον ενός μυθιστορήματος εγκλωβίσει τον κεντρικό ήρωά του σε μια αδιέξοδη κατάσταση κι εκεί που ο αναγνώστης αναρωτιόταν πώς θα αντεπεξέλθει... εκείνος απλώς τον εγκατέλειψε και στράφηκε σε άλλους!

Όπως κάθε συγγραφέας, έτσι και ο Οστερ έχει εμμονές. Μία από αυτές (εκτός από τους ασπτικούς, μοναχικούς χαρακτήρες, τη διακειμενικότητα, την απουσία του πατέρα) είναι οι συμπτώσεις. Για να αποτολμήσω μια προσωπική αναφορά (επειδή ο Οστερ τυχαίνει να είναι γνωστός μου και έχουμε κάνει διεξοδικές συζητήσεις), όταν του επισήμανα το ζήτημα «σύμπτωση στη λογοτεχνία και στη ζωή», βαφτίζοντάς το – με υπερβολικό λυρισμό, είναι η αλήθεια – «ο άγγελος της αφήγησης», ο Οστερ με διόρθωσε με έναν πολύ πιο καίριο ορισμό. «Οχι», είπε, «είναι η μηχανική της πραγματικότητας».

Αυτή λοιπόν η αθέατη μηχανική της πραγματικότητας – η οποία δεν έχει σχέση με εκείνα που βλέπουμε αλλά «εργάζεται» υποδόρια ενώνοντας πεπρωμένα, γεννώντας αναπάντεχες δραματουργικές συνθήκες, αποφλοιώνοντας τον καρπό των χαρακτήρων – αποτελεί το κεντρικό κινούν της αφήγησης του Οστερ. «Άλλη μια ζαριά της τύχης λοιπόν, άλλος ένας λαχνός που βγήκε από ένα μαύρο κουτί, άλλη μια κωλοφαρδία σε έναν κόσμο κωλοφαρδίας και απόλυτου χάους» λέει κάπου στο παρόν βιβλίο.

Στα 67 του πλέον, ο συλλίστας συγγραφέας που ζει στο Μπρούκλιν, όπου και τοποθετεί τη δράση του «Σάνσετ Παρκ», πειραματίζεται διαρκώς με την αφήγηση. Πρωταγωνιστές του Βιβλίου που μόλις κυκλοφόρησε στη χώρα μας (στα αγγλικά κυκλοφόρησε το 2010) είναι τέσσερις απένταροι μορφωμένοι νέοι με καλλιτεχνικές ευαισθησίες που καταλαμβάνουν ένα εγκαταλελειμμένο κτίριο

Παντρεμένος με την επίσης εξαιρετική συγγραφέα Σίρι Χούστβεντ, ζει στο Μπρούκλιν, μια περιοχή που πρωταγωνιστεί σε αρκετά από τα έργα του, όπως και στο «Σάνσετ Παρκ». Στο τελευταίο του μυθιστόρημα υπάρχει και πάλι μια πιλούσα σε εξωτερικά γεγονότα επιφάνεια την οποία σπέρνει με ευφυώς τοποθετημένες αφηγηματικές νάρκες, που όταν σκάσουν ανοίγουν ορύγματα τα οποία φτάνουν σε απρόσμενα βάθη και ενίοτε επικοινωνούν μυστικά μεταξύ τους.

Στο βιβλίο ο Οστερ μοιάζει να καταπατά – επίτηδες φυσικά – μία από τις βασικές σταθερές του μυθιστορήματος: τη δραματοποίηση, το περίφημο «show, don't tell». Ο συγγραφέας έχει «ταράξει» την ιστορία στο «tell». Στη σύντομη γερονότων. Ο τριτοπρόσωπος αφηγητής (ο οποίος είναι πανταχού παρών και δεν αφήνει ποτέ τους χαρακτήρες μόνους) μας τα λέει όλα: από τα συναισθήματα του κεντρικού ήρωα Μάιλς μέχρι το ακριβές βάρος και το ύψος διαφόρων προσώπων(!), τα πάντα. Κάποια στιγμή η Πιλάρ – η κοπέλα του Μάιλς – ισχυρίζεται πως ο σημαντικότερος χαρακτήρας του «Υπέροχου Γκάτσμπι» δεν είναι ούτε η Ντέιζι ούτε ο Τομ Μπουκάναν ούτε φυσικά ο Γκάτσμπι, αλλά ο Νικ Κάραγουεϊ: ο αφηγητής. Κάτι που έχει υιοθετήσει απόλυτα στο βιβλίο ο Οστερ. Μόνο που ο συγκεκριμένος δημιουργός ξέρει πολύ καλά τι επιλέγει να πει και πώς το λέει. Ο αφηγητής του Οστερ πατά γερά στα πόδια του, είναι ένας «παραμυθός» με χιούμορ, ευφυΐα, στυλ, συμπόνια και κατανόηση.

Ο Μάιλς, ο κεντρικός ήρωας, είναι ένας νέος είκοσι οκτώ ετών που δουλεύει σε συνεργείο καθαρισμού κατασχεμένων σπιτιών, ο οποίος ωστόσο έχει ξεκοκαλίσει όλο τον κανόνα της λογοτεχνίας, έχει

Η κρίση και οι αναφορές

Το πολιτικό στοιχείο υποφώσκει

Ο Οστερ επιλέγει να στήσει την ιστορία του το 2008, όταν το αμερικανικό τραπεζικό σύστημα κατέρρευσε και χρειάστηκε πακέτο διάσωσης. Το γεγονός ότι το θέμα «κρίση» συζητείται περισσότερο όταν ένας εκδότης αναφέρεται στις αναγκαίες περικοπές στη λίστα των βιβλίων του, εκλαμβάνεται μάλλον ως κλείσιμο ματιού – ο Οστερ δεν ενδιαφέρεται να γράψει μανιφέστο κατά του καπιταλισμού. Το πολιτικό στοιχείο υποφώσκει: η φόδρα φάνηκε, οι άνθρωποι φτώχυναν, η μόρφωση δεν

είναι πια παράσημο. Η αναστολή της δυσπιστίας είναι η προϋπόθεση για να εισέλθει κάποιος σε ένα έργο μυθοπλασίας. Αυτό μας ζητά ο Οστερ μ' αυτή την επιφανειακά απλή αφήγηση, η οποία ωστόσο εξελίσσεται μέσα από πάμπολλες οπτικές γωνίες (όλες στο «τώρα»), δημιουργώντας έτσι μια εξαιρετική αίσθηση αμεσότητας. Το βιβλίο διατρέχουν αναρίθμητες αναφορές στην ταινία του Γουίλιαμ Ουάιλερ «Τα καλύτερα χρόνια της ζωής μας» αλλά και αρκετές σελίδες περί μπέιζμπολ.

Paul Auster
ΣΑΝΣΕΤ ΠΑΡΚ

Μτφ. Σπύρος Γιανναράς
Εκδ. Μεταίχμιο, 2014
Σελ. 312
Τιμή 15,50 ευρώ

περάσει από πασίγνωστο πανεπιστήμιο και είναι γιος διάσημου εκδότη και ακόμη πιο διάσημης ηθοποιού. Κουβαλάει όμως ένα άγριο τραύμα. Νιώθει υπεύθυνος για τον θάνατο του ετεροθαλούς του αδελφού. Ο Οστερ τον εισάγει στο μυθιστόρημα ως έναν χαρακτήρα που δεν έχει κανένα ισχυρό θέλω (πιθανώς αυτοτιμωρείται λόγω της έντονης ενοχής του), μέχρι να γνωρίσει τη δεκαεξάχρονη Πιλάρ, την οποία ωστόσο αναγκάζεται να αφήσει στη Φλόριδα μέχρι να γίνει δεκαοκτώ και μετακομίζει στη Νέα Υόρκη μετέχοντας ως τέταρτο μέλος σε μια κατάληψη ενός εγκαταλελειμμένου σπιτιού.

Ο Μάιλς (ένος «πλικιωμένος» νέος, μια και έχει πονέσει ουσιαστικά) είναι το νήμα που ενώνει τους συγκατοίκους του: τρεις εξαιρετικά δουλεμένους δραματουργικά νεαρούς ανθρώπους. Όπως σε πάμπολλα βιβλία του Οστερ, η πλειονότητα των ηρώων ασχολείται άμεσα ή έμμεσα με την τέχνη. Ο Μπιγκ Νέιθαν

έχει ξεκινήσει το Νοσοκομείο Σπασμένων Αντικειμένων. Η Αν εκπονεί μια διατριβή για τα αστυνομικά μυθιστορήματα του 1940 και το σινεμά και η Ελεν είναι μια καλλιτέχνης με έντονο ερωτισμό και παρελθόν ψυχικής διαταραχής.

Εντέλει, εκείνο που μένει είναι μια αβάσταχτη νοσταλγία για ένα πραγματικό σπιτικό, μια αληθινή οικογένεια, κάτι που θα μπορούσε να συμβεί αλλά έχει χαθεί, για τη δοξαστική στιγμή που πέρασε, για το «πράσινο φως» του Γκάτσμπι που δεν θα φτάσουμε ποτέ, για ένα Σάνσετ Παρκ με τον ήλιο να δύει στο γειτονικό νεκροταφείο βάφοντας τα πελώρια κτίρια στο χρώμα της λήθης.

INFO

Ο Πολ Οστερ συζητά με τον δημοσιογράφο Ηλία Μαγκλίνη την Τετάρτη 5 Νοεμβρίου 2014 στις 19.00 στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών